

Lidt information om

Mindelunden i Løvel

af Bente Nygaard, Inga Jacobsen,
Carsten Yding Rasmussen og Kai Jensen

Mindelunden i vinterdragt med købmand, lokalafdelingen af
Sparekassen i Skals og busholdeplads i baggrunden

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

Da den tredje skole blev bygget i 1901, blev skolen fra 1858 indrettet til bolig for lærer og lærerinde, indtil der i 1916 blev bygget en ny flot

1.lærer
bolig
med
lejligh-
hed på
1.sal til
2.lærer
eller
læ-
rerinde.

Den gamle skole fra 1858 med børn foran. Elever eller beboere?

Udover disse skoler blev der i 1891 oprettet en pogeskole. Den havde eksisteret som sommerskole fra 1885 ifølge et festskrift for Forsamlingshuset. Da skolen fra 1858 ikke længere skulle bruges

Skolen fra 1858 med avlsbygninger – set fra N. ”Smadderstræde/-strasse” til venstre og hovedvej 13 mod Viborg til højre

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

Læreren fra ca. 1773 – 96 blev begravet 1/6 1796. Boet solgtes ved auktion 25/6 1796, bl.a. omtaltes: ”Adskilligt bohave, 1 ko, nogle får med lam og korn på marken efter 14 skp. udsæd”. (3) Læreren, der også kaldtes skoleholder, må have haft adgang til markjord.

Om læreren fra 1796 – 1828, Jacob Johannes Jacobsen Frisenberg, havde P.M. Rørsig en helsides artikel i Viborg Stifts Folkeblad. I 1808 døde degnen for de tre sogne, Søren Nyboe, og da deltes hans embede sådan, at Frisenberg blev degn for Løvel og Pederstrup kirker og var da både degn og skoleholder. I 1814 ændrede en ny skolelov navnene for disse stillinger til kirkesanger og skolelærer. Der oplyses om hans løn som degn og skoleholder og at han fik skolejord tildelt ved den forestående udskiftning. Frisenberg beskæftigede sig også med astronomi. (4)

Størsteparten af skolejorden blev arealerne nord og vest for kirkegården sammen med den lille lod, der i dag er arealet ved Mindelunden og førstelærerboligen fra 1916. Jorden fik matriklen 1 og det samlede areal var på godt 4 ha. eller ca. 7,5 tdr. land.

Billede af Løvels 2. og 3. skole samt kirke fra Tinggade år 1910

I 1857 var den første skole i så dårlig stand, at der blev bygget en ny, hvor der nu er Mindelund. Den blev taget i brug 1858. Langs Ting-

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

gade var der en bygning med skolestue og bolig for lærerfamilien. Nord for denne var avlsbygningerne.(5)

Af en bog, der sammen med andet blev fundet i skolebygningen fra 1901, fremgår det, ”at førstelærerens årsløn i 1872 var følgende: 6 tdr. rug = 39 rigsdaler, 25 tdr. byg = 129 rgd., offer 30 rgd., kirkeværgeløn 10 rgd., kirkerengøring 10 rgd., legat fra Sødal 12 rgd. og endelig skolepenge for 60 børn 30 rgd. i alt 260 rigsdaler. (6)

På modsat side af Tinggade blev der i 1901 bygget en ny skole. Den blev opført med 3 klasseværelser og en lejlighed på loftet til andenlæreren. Bygningen er i dag privatejet og indrettet til lejeboliger. I den gamle skole blev der indrettet lejlighed til lærerinden.(7)

Børnene havde legeplads på den anden side af Gl. Ålborgvej. Her var også en bygning med toiletter og plads til brændsel.

I lærerens have opførtes i 1916 en ny bolig til førstelæreren og lærerinden. Det er det hus, som ligger lige øst for Mindelunden.

Løvels 2. skole, ”Førstelærerboligen” og 3. skole

Udover disse skoler blev der i 1891 oprettet en pogeskole. Den første havde til huse, først i forsamlingshuset bygget 1882, og senere på adressen Tinggade 30 – købmand Sørensens forretning (nedrevet 2004). I festskriftet i anledning af forsamlingshusets 100 års jubilæum er der nævnt, at pogeskolen betalte 5 kr. i leje for sommeren 1885 og 4. maj 1888 vedtages at overlade frk. H.E. Bay ”Skænkestuen” maj, juni, juli på de sædvanlige betingelser.

Nævnes skal det lige, at første leder af pogeskolen var Eleonora Bay. Hun var datter af Hans Bay – første formand for forsamlingshuset og fra 1877 ejer af Løvel Østergård. Hun er også den Nora, der som lille pige plantede bøgetræet der. (8)

Rødding – Løvel – Pederstrup sogneråd solgte skolen fra 1858 sammen med jordlodden til slagter Anders Andersen, som fik skøde på det i 1917. (9) I 1943 solgte slagter Andersen de 2 første grunde fra til boliger og han lod et slagtehus bygge vest for Gl. Ålborgvej. Sønnen Viggo Ingvar Andersen overtog bygninger og jorden efter sin far i 1947.

Et udvalg nedsat af sognerådet begyndte i 1966 at undersøge mulighederne for et anlæg af en historisk mindeplads i Løvel for de tidligere kåringsvalg til rigsdagen, der blev afholdt her.

Efter Laust Nørskov's død i 1966 faldt det Løvelkredsens Venstre helt naturligt, at der i Løvelkredsen skulle rejses et minde for Laust Nørskov for hans indsats. Han var valgt af Venstre til at repræsentere kredsen i Rigsdagen fra 1914 til sin død. (10)

Tankerne om en historisk mindeplads og stedet for Laust Nørskov's mindsten blev samarbejdet. I tankerne indgik også en plan om at få flyttet den tidligere landbrugsminister Anders Nielsen's mindsten hertil. Den stod ved Randersvejen over for Asmildkloster Landbrugs-skole. (11)

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

Til formålet blev trekanten mellem ”Smadderstræde”, Gl. Ålborgvej og Tinggade udset.

Ejendommen med bygninger og jord blev erhvervet af Rødning –

Løvel – Pederstrup kommune. Udover pladsen til en minde-lund var der vel tænkt på jordlodden som byggegrunde. (12)

Klar til afsløring af mindesten for Laust Nørskov

Viggo ”slagter” beholdt selv en mindre parcel på vestsiden af Gl. Ålborgvej, hvor han indrettede sig med bolig og slagteforretning.

Udklip fra luftfoto taget ca. år 1950

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

Nedrivningen af bygningerne og rydningen af grunden til Mindelunden blev delvis foretaget af private. Niels Kjærsgaard, der var formand i vejfirmaet Novejfa, forestod med firmaets ”gravko” selve nedrivningen af bygningerne.

På billedes ses Ejner Pedersen (ved gravkoen), Niels Kjærsgaard (gående), Poul Skovgaard og Aksel Kjærsgaard

Det, som kunne bruges f. eks. tagplader, træ mm., blev afhentet af de private, der kunne bruge det. Resten - murbrokker og lignende, blev kørt ned på engvejene i Skalsådal. Da sådanne veje ikke havde en fast og stabil bund, blev fyldet trykket ned. Det, der var for meget, blev derfor lagt i et hjørne i engen i en stor dyng, hvor det ganske vist lå en del år - men med tiden brugt.

Slagtehus, Viggo slagters gård, førstelærerboligen og skolen fra 1901

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

Omegnens landmænd kom med traktorer og vogne, godt nok uden tippelad, men dengang kunne man stadig bruge en skovl. Nogle havde læssegrab på traktoren, så de læssede på vognene. To her i Lokalhistorisk arbejde i Løvel, Karsten Yding Rasmussen og Hans Ole Jacobsen, der dengang var omkring 14 - 16 år, var med til arbejdet bl.a. også at køre traktorerne. Det var spændende at være med til - der var mange om det. På den måde var der ikke så store penge i sving ved anlægget, men resultatet blev jo en flot mindelund som afslutning på Løvelkredsen og den gamle skole.

Forklaring på gamle mål mv.: Rigsdaleren (rgd) blev indført 1813 og afløst af kronemønten i 1875. 1 rgd = 6 mark á 16 skilling.

Hartkorn er gammelt dansk mål for en jordejendoms værdi ved anvendelse til landbrugsformål.

1 tønne hartkorn = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 96 album.
1 Hektar (ha) = 10.000m². 1 tønne land = 1 tdl. l. = 5.516m²

Kilder:

- (1) ”Skolerne i Løvel, Kistrup og Pederstrup 1737 – 1956” og ”Skolegang i Løvel 1933 – 1940” Ejvind Sørensen (mappe 20)
- (2) Hæfte om Sødal med henvisning til Viborg Stifts Folkeblad 4/3 – 1972.
- (3) Løvel skole i mappe på Tjelearkivet.
- (4) Artikel i Viborg Stifts Folkeblad af P. M. Rørsig (mappe 10)
- (5) ”Skolerne i Løvel, Kistrup og Pederstrup 1737 – 1956” Ejvind Sørensen (mappe 20) og tegninger af arkitekt Thorvald Nielsen i Passiar med Vejen Andersen (mappe 10)
- (6) ”Et enestående fund” Ejvind Sørensen (mappe 20)
- (7) ”Skolegang i Løvel 1933 – 1940” Ejvind Sørensen (mappe 20)
- (8) Forsamlingshusets 100 års jubilæumsskrift
- (9) ”Skolerne i Løvel, Kistrup og Pederstrup 1737 – 1956” Ejvind Sørensen (mappe 20)
- (10) Viborg Stifts Folkeblad, 1. okt. 1969.
- (11) Breve til Emil Kjærsgaard fra Viborg Byråd og Viborg Stifts Folkeblad
- (12) Matrikelkort for MATR. NR: 1v

Mindelunden i Løvel.

Mindelunden i Løvel blev etableret i 1968 – 1969 og blev indviet den 30. september 1969.

Mindelunden var afslutningen på **Løvelkredsen**. (Viborgs 5. valgkreds) som bestod i ca. 121 år, fra 1849, og blev endelig nedlagt med amts og kommunesammenlægningen i 1970. Viborg og Thisted amter blev med små undtagelser til det Viborg Amt som bestod indtil 2005. Ligeledes blev i 1970, Rødding – Løvel og Pederstrup kommune nedlagt og indgik i Tjele kommune med større eller mindre tilfredshed. Anden sammenlægningsmodel havde måske været lige så interessant. Men sådan er politik jo også.

Løvelkredsen indgik i **Viborgkredsen**, som består af Viborg, Tjele, Møldrup og Ålestrup kommuner.

Mindelunden repræsenterer nogle af de mænd, der blev valgt ved kredsens afstemninger, til at varetage kredsens interesser på tinge. Først og fremmest **Anders Nielsen**, som også blev landbrugsminister. **Laust Nørskov** fra Bjerregrav, som også blev kendt for sit store arbejde for hedeopdyrkningsagen. Og kredsens sidste **Gustav Holmberg**.

De 3 folketingsmænds mindestene.

Set fra venstre for Laust Nørskov, Gustav Holmberg og Anders Nielsen

Lokalhistorisk arbejde i Løvel - 2012

Desuden er der anbragt **18 kampesten** – én for hver af de **18 kommuner**, der udgjorde valgkredsen. Desuden en større sten, der bærer navnene på alle de mænd, der er blevet valgt i kredsen, siden overretsassessor **W.J. A. Ussing i Viborg**, som den første blev kåret til folketingsmand den 4.december 1849.

Til stede ved afsløringen af Gustav Holmbergs mindesten i 2001, var **Anders Fogh Rasmussen**, der senere samme år blev valgt til Danmarks Statsminister, men desværre først blev valgt ind i Folketinget efter at Løvelkredsen var blevet nedlagt.

I 1993 blev der etableret et springvand – på foranledning af kommunal- og amtsrådspolitiker Arne Dalsgaard. Springvandet har ikke noget at gøre med Mindelunden som sådan, men skal betragtes som en forskønnelse af byen.

Det er da også et flot syn, når flaget er hejst på den store flagstang ved siden af springvandet, i centrum af **Mindelunden**.

